

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง วิเคราะห์ภูมิปัญญาจากวรรณกรรมอีสานเรื่อง กำพรว้าไก่อแก้ว ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาภูมิปัญญาด้านวรรณศิลป์ ได้แก่
 - 1.1 การใช้คำ
 - 1.2 การใช้โวหาร
2. ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น 4 ด้าน ได้แก่
 - 2.1 ศาสนาและความเชื่อ
 - 2.2 การดำรงชีวิตในครอบครัว
 - 2.3 การปกครอง
 - 2.4 การประกอบอาชีพ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากเอกสารและผู้ให้สัมภาษณ์พบความจริงที่สอดคล้องกันอย่างมากสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาวรรณศิลป์ด้านการใช้คำ วรรณกรรมเรื่องนี้เน้นการใช้คำสำคัญตามทฤษฎีวรรณกรรม 2 ด้านคือ ใช้คำภาษาบาลีซึ่งเป็นคำใช้บันทึกคัมภีร์พระไตรปิฎกและใช้เผยแพร่ธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ทำให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดศรัทธาเพราะบางคำได้ยิน ได้ฟังในการประกอบพิธีทางพุทธศาสนาบ่อยๆ เช่นคำว่า นะโมตัสสะ เป็นคำเริ่มต้นการประกอบพิธีกรรม เช่น การรับศีล ฟังเทศน์ และการสวดมนต์ไหว้พระ การเสกคาถาอาคม เป็นต้น ในวรรณกรรมเรื่องนี้ก็เริ่มเปิดเรื่องด้วยประณามพจน์ว่า นะโมตัสสัจฉุ หมายความว่าขอนอบน้อมแด่พระศาสดาหรือพระพุทธเจ้า

นอกจากนั้นก็มีคำบาลีใช้เรียกสมัญญานามตัวเองของเรื่องคือ กำพฐาไคแก้วเป็นภาษาบาลีว่า โภธิญาณบ้าง โภธิราชบ้าง เรืองโย (รัญโย) บ้าง คำเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าตัวเองของเรื่องเป็น พระโพธิสัตว์ ทำให้เกิดศรัทธาว่าวรรณกรรมนี้เป็นชาดก อีกประการหนึ่ง เมื่อเริ่มตอนใหม่ของเรื่อง ก็ใช้ภาษาบาลีเป็นจุดฉีกบทนำก่อนจึงขยายความเป็นภาษาไทยต่อไปเช่นว่า อตถาดทา ในกาลเมื่อ... คำบาลีแบบนี้นิยมใช้ในการประพันธ์วรรณกรรมชาดกที่เป็นภาษาบาลีล้วน ๆ เมื่อประพันธ์วรรณกรรม เป็นภาษาไทยก็นำภาษาบาลีมากริ่นนำในแต่ละตอน จึงทำให้เกิดศรัทธาจากผู้ฟัง เพราะเข้าใจว่าเดิม เรื่องนี้เกี่ยวกับภาษาบาลีอย่างมาก นอกจากภาษาบาลีจะเกี่ยวโยงกับรูปแบบการประพันธ์ซึ่งเป็น องค์ประกอบหลักของวรรณกรรมแล้วยังเกี่ยวโยงกับองค์ประกอบรองของวรรณกรรมคือ เรื่องตัวละครและฉาก วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้ภาษาบาลีเป็นชื่อตัวละครสำคัญ เช่น พระยาอุทฺทงโร นางจันทรา นางสีดา เสนาอำมาตย์ พร้อมกับใช้คำภาษาบาลีเป็นราชาศัพท์ด้วย เช่นคำว่า อาชญาสิทธิ พระองค์ พระราชทาน เป็นต้น การใช้คำดังกล่าวมาทำให้วรรณกรรมศักดิ์สิทธิ์เกิดศรัทธาแก่ผู้อ่านผู้ฟัง

นอกจากใช้คำภาษาบาลีแล้วยังใช้คำภาษาไทยถิ่นอีสานเพื่อให้ผู้เป็นเจ้าของวรรณกรรม คือชาวอีสานได้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในคำที่กวีเลือกมาใช้เช่นคำว่า แนน ที่หมายถึง บุปผะ สันนิเวศ คำว่า หมายความว่า แสงหา เช่น คำว่าบ้าน คือ การนำสินค้าไปแสวงหาแลกเปลี่ยนตาม คริวเรือนต่าง ๆ ตามหมู่บ้าน และคำอื่น เช่น ออนซอน อินตอง ยูท่าง ทัดทิด ย็องย็อง คำเหล่านี้ เมื่อนำมาใช้กับเหตุการณ์แล้วทำให้ชาวบ้านอีสานเกิดความรู้ความเข้าใจลึกซึ้ง

การใช้ข้อความคือ นำคำจำนวนหลาย ๆ คำมารวมกันเพื่อให้เกิดความงดงามทางภาษา หรือวรรณศิลป์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งเรียกว่าโวหาร วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้บรรยายโวหารขยายความในตอนต่าง ๆ ให้ผู้อ่านผู้ฟังรู้แจ้งชัด บางแห่งบางตอนก็ใช้ความเปรียบเทียบให้เห็นชัดเรียกว่าอุปมา โวหาร ข้อความที่ประพันธ์ให้รู้เรื่องชัดเจนเท่านั้นยังไม่พอ วรรณกรรมเรื่องนี้ได้ประพันธ์ข้อความให้เกิดอารมณ์โกรธ เกลียด รัก ขก่อง กล้าหาญ ซึมเศร้า ที่เรียกว่า พรรณนาโวหารได้อย่างดี การสร้างให้รู้และสะเทือนอารมณ์ยังไม่เพียงพอ วรรณกรรมเรื่องนี้ยังประพันธ์ให้เกิดแนวทางปฏิบัติ เพื่อละความชั่วปฏิบัติสิ่งดีงาม เรียกว่า เทศนาโวหารด้วย ดังนั้นจึงสรุปเรื่องภูมิปัญญาด้าน วรรณศิลป์ได้ว่า วรรณกรรมเรื่องนี้เลือกใช้คำให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธาและเลือกใช้ข้อความหรือ โวหารให้เกิดสะเทือนอารมณ์และแนวปฏิบัติละชั่วทำดีได้อย่างดีมา ผู้รู้ผู้ฟังจึงกล่าวว่วรรณกรรม เรื่องนี้ไพเราะซาบซึ้งใจ (ม่วนออนซอนหลาย)

2. ภูมิปัญญาการดำเนินชีวิต ได้แก่

ด้านศาสนาและความเชื่อมีทั้งความเชื่อในหลักศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมของ

พื้นบ้าน

ความเชื่อในศาสนา เชื่อในศาสนาพุทธคือ เชื่อในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีจริง ตรัสรู้โดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ คือ ปฏิบัติตนตามหลักวิชาคือ ธรรมเป็นผู้มีจริยวัตรงดงามแม้ในสมัยเป็นพระโพธิสัตว์เสวยชาติต่าง ๆ ก็ปฏิบัติ จึงเป็นผู้สอนและผู้นำทาง (สารดี) ของทั้งเทวดาและมนุษย์ วรรณกรรมเรื่องนี้จึงเริ่มเปิดเรื่องด้วยคำว่า นโมตัสสตถุ เชื่อในพระธรรมคำสอน คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คือเชื่อผลกรรม หัวข้อธรรมที่เราส่วนมากนับถือปฏิบัติในวรรณกรรมเรื่องนี้ที่สำคัญมีหลายหัวข้อ เช่น เรื่องอติคุณ กตเวทิตาไม่ลืมนบุญคุณของผู้มีพระคุณต้องตอบแทน โดยอุปลัมภ์บำรุง (อุปลัญจก) พ่อแม่ ลูกเมีย ไม่ปล่อยให้ลำบากยากไร้ มีเมตตากรุณาตามหลักพรหมวิหารสี่ ไม่เบียดเบียนผู้ยากไร้และด้อยโอกาส เช่น คนกำพร้า เชื่อเรื่องเวร เวรจะติดตามส่งผลจนกว่าจะหมดเวร ถ้าจะให้เกิดผลดีก็อย่างองเวร เพราะเวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร วรรณกรรมเรื่องนี้จึงเรียกอีกว่า นิทานธรรม เชื่อในพระสงฆ์ คือ ผู้ชายต้องบวชเรียนเพื่อศึกษาธรรมเป็นแนวทางดำรงชีพและต้องแทนคุณบิดามารดา เชื่อว่าผู้ผ่านการบวชเรียนส่วนใหญ่เป็นคนดี (คนสุก) ทุกอย่างถ้าสุกจะอร่อย สะอาด คิงาม ในวรรณกรรมนี้ พ่อของกำพร้าไ้แก่ก่อนแต่งงานก็บวชเรียนก่อนค่อยลาสิกขามาแต่งงาน

ความเชื่อดั้งเดิมของพื้นบ้าน เช่น เชื่อผีตาง เทวดา คาถาอาคม เครื่องรางของขลัง เรื่องขวัญกำลังใจ มีการสู่ขวัญผูกผูกแขน (ข้อมือ) และการรักษาคนเจ็บป่วย

การดำรงชีวิตครอบครัว จากวรรณกรรมเรื่องนี้พบว่า แต่ละครอบครัวนอกจากพึ่งตนเองแล้ว ยังเอื้อเฟื้อต่อกัน เช่น ในยามยากก็ขอกันกินได้ ส่วนใหญ่จึงเป็นครอบครัวคุณธรรม ยกเว้นพระเจ้าแผ่นดินบางเมือง เช่น เมืองโคจรของพระยาอุยงโร ส่วนในแต่ละครอบครัวลูก ๆ ยอมรับผิดชอบตอบแทนคุณบิดามารดาและผู้มีพระคุณอื่น ๆ ไปลามาไหว้ สามี ภรรยา บุตร ไม่ทอดทิ้งกันเวลาตกทุกข์ได้ยาก บิดามารดาหวังพึ่งพาอาศัยบุตรธิดา หวังให้บุตรธิดาอยู่ปรนนิบัติ รักษายามชราและเจ็บป่วย แต่ถ้าลูกจะจากไปอย่างมีเหตุผลสมควร เช่น ลูกสาวติดตามสามี เป็นต้น ก็ยอมตามใจลูก และพ่อยักษ์แม้ลูกสาวชวามนุษย์ที่เก็บมาเลี้ยงมิใช่ลูกในสายเลือดก็ยอมสละเพื่อลูกได้เช่น ลูกสาวลักหนีพร้อมนำของวิเศษ คือ รongเท้าแก้วกับไม้เท้าวิเศษ (เก็บแก้วกับไม้เท้ากายสิทธิ์) ติดตัวไปเพื่อความปลอดภัยของนาง พ่อยักษ์ก็ไม่ยอมติดตามเอาคืนแม้มีความสามารถจะทำได้สุดท้ายแต่ละครอบครัวก็หมั่นรักษาศีล ทำบุญให้ทาน (อยู่ในศีลกินในธรรม) เป็นนิตย์

การปกครอง การปกครองระบุนวไ้ 2 ระดับ คือ ปกครองเมืองและปกครองในครอบครัว

ปกครองเมือง เป็นแบบราชาธิปไตย พระราชามีอำนาจสูงสุดเด็ดขาด ส่วนมากใช้พระราชอำนาจโดยตรง เช่น สั่งประหารชีวิต สั่งรบทัพจับศึก บางสถานการณ์ก็ใช้อำนาจผ่านเสนาอำมาตย์ คือ สั่งเสนาอำมาตย์ให้ไปทำการ พระราชามีอำนาจเด็ดขาด สั่งการได้ตามอำเภอใจ

ใครจัดขึ้นลงโทษหนักถึงขั้นประหารชีวิต แต่มีพระราชบางเมืองเมื่อมีปัญหาในการตัดสินพระทัย ก็เรียกเสนาอำมาตย์มาปรึกษาหาทางปฏิบัติให้เหมาะสม เช่น พระราชาเมืองผางวง

การปกครองครอบครัว มีลักษณะพ่อปกครองลูกเมีย คือ พ่อเป็นผู้มีอำนาจ ตัดสินใจสูงสุด ยกเว้นขาดพ่อก็แม่มีอำนาจแทน แต่ลักษณะการตัดสินใจของพ่อแม่จะรักและเอ็นดู ลูกมาก รักเพียงดวงตา บางครั้งถ้าจะขอลูกก็เสี่ยงไปว่าขอดวงตา เช่น ชายกำพร้าขอลูกสาวพระยาเมืองผางวงมาเป็นภรรยา ก็ใช้คำว่า ขอดวงตาจากพ่อ แม่แม่ของชายกำพร้าก็เรียกลูกชายว่าดวงตาแม่

การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาด้านอาชีพบันทึกไว้ 4 ด้าน คือ ทำนา ทำสวน การแลกเปลี่ยน (คว่าบ้าน) การเก็บรวบรวมของป่า เช่น ต่อไก่ และอาสาพระราช เช่น เสนาอำมาตย์ อาชีพทำนาทำสวนแม้จะถูกมองว่าเป็นอาชีพชั้นต่ำแต่ก็เป็นอาชีพสำคัญ เพราะเลี้ยงตัวเอง และชาวโลกได้ อาชีพอื่นจะสูงส่งเพียงใดก็ตามหากไม่มีผู้ปลูกข้าวและพืชผักให้กินก็ดำรงอาชีพอยู่ไม่ได้

อภิปรายผล

ผลที่ได้จากการวิจัยมีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ การค้นพบและประโยชน์ที่พบจากการวิจัย

1. การค้นพบ จากการวิจัยวรรณกรรมเรื่อง กำพร้าไก่แก้ว ได้ค้นพบองค์ความรู้สำคัญ ได้แก่ เรื่องโบราณสถานที่เกิดวรรณกรรม ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงสืบทอดกันมาจากศาสนสถานของศาสนาพราหมณ์มีลักษณะเป็นปรางค์ถู่จนถึงปัจจุบันเป็นวัดในพระพุทธศาสนาที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากน่าจะเป็นมุขปาฐะที่กินใจคนเหล่านี้มาจน ได้มีผู้ประพันธ์เรื่องราวเป็นลายลักษณ์ เนื้อหามีลักษณะเป็นชาดกแต่ยังไม่ประมวลชาดก ส่วนองค์ประกอบหลักคือภาษาและฉันทลักษณ์ มีลักษณะไพเราะซาบซึ้งใจ (ออนซอน) สอดคล้องกับองค์ประกอบสำคัญของทฤษฎี วรรณกรรมทั้ง 3 ประการ (Eneartar. 2005 : DVD) คือ เรื่องสำเนียงภาษา (Phonetic) หรือน้ำเสียงภาษา (Tone) ได้ใช้ภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นภาษาจารึกคัมภีร์พระไตรปิฎกจึงถือว่าเป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ก่อให้เกิดศรัทธา ภาษาบาลีนี้ใช้เฉพาะในส่วนสำคัญ เช่น ประณามพจน์ เช่นว่า นะโมตัสสัสตถุ ใช้เป็นจุดยึดบทเมื่อเริ่มตอนใหม่ เช่นคำว่า อตถาตทา คำเหล่านี้เป็นคำดั้งเดิมในวรรณกรรมพุทธศาสนาที่ใช้ภาษาบาลีประพันธ์ จึงทำให้วรรณกรรมนี้เป็นเรื่องน่าเชื่อถือศรัทธา นอกจากนี้ยังมีเรื่องวาทศิลป์ (Rhetoric) คือ การใช้โวหารที่ดี (Eloquence) วรรณกรรมเรื่องนี้ประพันธ์ได้ดีทั้งบรรยายโวหาร อุปมาโวหาร พรรณนาโวหาร และเทศนาโวหาร มีภาพพจน์เปรียบเทียบให้เห็นจริง และเกิดความซาบซึ้ง ผู้อ่านผู้ฟังเกิดอารมณ์ต่างๆ เช่น โกรธ โศกเศร้า สงสาร ชื่นชม สอดคล้องผลการวิจัยของพิทยา ลิ้มมณี (2537 : 25-38) วรรณกรรมเรื่อง

นี้มีความเป็นวรรณศิลป์สูงคือเลือกเฟ้นใช้ถ้อยคำได้ดี เช่น มีภาษาบาลีในสาระสำคัญเช่น ราชศัพท์ คำภาษาถิ่นไทยอีสานที่ลึกซึ้ง เช่นคำว่า ให้อินตอง เป็นต้น มีศิลปะการเรียงคำเป็นข้อความหรือโวหารที่ซาบซึ้ง (ออนซอน) และปลูกเร้าอารมณ์ให้สงสาร โกรธเกลียด กล้าหาญ เป็นต้นสอดคล้องกับข้อคิดของลัทธิ พิงแก้ว (2540 : 15, 37) ส่วนเรื่องแนวทางแห่งเหตุผล (Logic) ก็มีภูมิปัญญาสำคัญ เช่น เรื่องความเชื่อในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ เรื่องเทวดาสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ คาถาอาคม สำหรับความเชื่อพื้นบ้านก็มีเรื่องภูติผีปีศาจ โชกชะตา การช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางสังคม เช่น การแลกเปลี่ยน (คว่าบ้าน) การปกครองให้มีความสุข ปลอดภัย และการประกอบอาชีพทำนาทำสวนให้มีอาหารรับประทานเพื่อยังชีพทุกวัน ก็เป็นเรื่องสำคัญในองค์ประกอบของวรรณกรรม จึงสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่สังคม (นิยพวรรณศิริ. 2550 : 98) การปฏิบัติหน้าที่ให้ดีมีประสิทธิภาพจึงถือว่าเป็นภูมิปัญญาที่มีความสำคัญต่อชาวบ้านตามหลักที่สมจิต พรหมเทพ (2543 : 67-68) ได้ค้นพบ การประกอบอาชีพทำนาทำสวน คัดเลือกพันธุ์ข้าว เป็นต้น ทำให้มนุษย์มีอาหารหลักและอาหารดีก็เป็นภูมิปัญญาที่สำคัญสอดคล้องกับจากรวรรณ ธรรมวัตร (2538 : 1)

2. ประโยชน์ที่พบจากการวิจัย ผลจากวรรณกรรมกำพร้าว้าไก่อั่วส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมหลายด้าน เช่น ด้านภาษาวรรณศิลป์ เมื่ออ่านและฟังจะพบคำภาษาบาลีสันสกฤต คำราชาศัพท์ คำภาษาถิ่นที่สำคัญ เช่น คว่าบ้าน ไปบาย ปิว อินตอง เป็นต้น คำเหล่านี้นอกจากเป็นคำเก่าแล้วยังเป็นคำสำคัญต่อหลักคิด หลักกระทำและตัดสินใจ ด้านศิลปะการแสดงมีแสดงสถานที่ แสดงภาพ แสดงหมอลำ แสดงละคร ก่อให้เกิดความรู้ความบันเทิง ด้านศิลปะการก่อสร้าง มีสร้างปราสาท สร้างรูปจำหลัก สร้างหลักศิลา ด้านสาธารณประโยชน์ได้สถานที่สาธารณประโยชน์ เช่น ได้วัด บ่อน้ำ ใช้ประโยชน์เกื้อกูลร่วมกัน การเมืองการปกครอง ได้ชื่อที่เป็นมงคลตามชื่อตัวเอกในวรรณกรรมที่มีจริยวัตรงดงาม คือ สีดา เป็นชื่อของอำเภอ ได้คติธรรมความภูมิใจว่าเป็นถิ่นแห่งคนดี ได้ผลทางเศรษฐกิจ คือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วรรณกรรมกำพร้าว้าไก่อั่วจึงได้ผลสำคัญทางวัฒนธรรมและทางโลกทั้งๆ ที่ผู้ประพันธ์ระบุไว้ว่า กำพร้าว้าไก่อั่วเป็นนิทานธรรมอ่านแล้วฟังแล้วจงวิเคราะห์ให้ถี่ถ้วน (อินตอง) แล้วจะเห็นประโยชน์ทางธรรมส่งผลต่อทางโลก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรนำไปทำหนังสืออ่านประกอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตพื้นที่การศึกษาในพื้นที่และใกล้เคียงกับอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมาที่เชื่อว่าเป็นพื้นที่เกิดวรรณกรรมกำพร้าว้าไก่อั่ว และฝึกนักเรียนให้คัดแต่งคำประพันธ์โคลงให้ชุมชน วัด และสถานศึกษา เน้นการฝึกให้

เยาวชนสำนึกในบุญคุณของบิดามารดาต้องแทนคุณ โดยการเลี้ยงดูไม่ทอดทิ้งบิดามารดาและผู้มีพระคุณเมื่อท่านยากไร้

1.2 ให้ความรู้และแรงจูงใจไม่ให้เกิดการข่มขู่รังแกกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดประสบกับพิบัติทุพพลภาพหรือพิการ ถ้าทั้งกันจะมีผลกระทบท่อนุตรและผู้มีพระคุณ

1.3 เนื่องจากการทอดทิ้งผู้ชราทุพพลภาพและภรรยาสามีหย่าร้างกันเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีปัญหาจะทำให้เกิดปัญหาสังคม ดังที่พบในข่าวโทรทัศน์รายการวงเวียนชีวิตทุกวัน

1.4 ทางวัดควรนำเรื่องนี้มาเทศนาหรือทำภาพจิตรกรรมฝาผนัง

1.5 ด้านบทเพลงและการแสดงควรนำสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมจากเรื่องนี้มาร้องและแสดง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเอกสารค้นพบเพียงด้านเดียวยังไม่ครอบคลุม ต่อไปจึงควรวิจัยวรรณกรรมฉบับนี้เกี่ยวกับสังคมด้านการพัฒนาการกุศล และสาธารณประโยชน์ ได้นำหลักความเชื่อการปกครองและการดำรงชีวิตที่ปรากฏในวรรณกรรมนี้ไปใช้มากน้อยเพียงใด และถ้าใช้หรือไม่ใช้จะเกิดผลดีหรือผลเสียแก่สังคมอย่างไร